

פומפיי – קמפניה, איטליה

אתר העתיקות בפומפיי הוא ללא ספק חלומו של כל ארכיאולוג פעיל על פני הגלובוס. ב-24 באוגוסט, בשנת 79 לספירה, התפרץ הר הגעש ווזוב הסמוך וקבר את העיר תוך שהוא "מקפיא" את מארג החיים שלה. פומפיי מספקת למבקרים בה ביקור מוחשי בעולמם של בני רומא, לפני כאלפיים שנה.

רקע היסטורי: פומפיי נוסדה במאה השישית או השביעית לפני הספירה. בחבל קמפניה, הסמוך לעיר נאפולי, יישבו באותה עת שבטים מקומיים, קולוניות יוניות ואף אנשים ממוצא פיניקי. העיר מוזכרת לראשונה בהיסטוריה בשנת 310 לפני הספירה במסגרת תיאור מהלך צבאי כושל של הצי הרומי אשר עגן בנמלה.

במאה הראשונה לפסה"נ הכריזו הרומים את העיר כקורנליה ונריה פומפיאנורום (Cornelia Veneria Pompeianorum) תחת השלטון הרומי העיר שגשגה ופרחה בעיקר בהיותה על צומת דרכים ימיות ויבשתיות.

בחודש פברואר, בשנת 62 לספירה, התרחשה בעיר רעידת אדמה קשה אשר תוארה על ידי פליניוס הזקן. הרעידה גרמה לנזקים רבים במבני הציבור, בבתים פרטיים ובמערכת הובלת המים. רעידת האדמה גרמה נזק למבנים רבים בעיר. יש חוקרים הרואים בפעילות הסיסמית הזו זרז להתפרצות שהרסה את העיר ואת סביבתה 17 שנים לאחר מכן.

הווזוב מתפרץ מעל פומפיי. במרכז התמונה הפורום של העיר, בחלקו העליון מקדש (BBC-מתוך הדמייה על ידי ה) יופיטר ובחלקו השמאלי מקדש אפולו

לאחר מעשה התברר לתושבי האזור שאכן הטבע שיגר להם סימנים מקדימים בהם רעידות אדמה קלות, התייבשות של מקורות מים והתנהגות מוזרה של בעלי החיים. ההתפרצות תועדה על ידי פליניוס הצעיר אשר שלח להיסטוריון הרומי טקיטוס שני מכתבים בהם תיאור המראות שנגלו לעיניו. דודו של פליניוס הצעיר, הוא פליניוס הזקן, אשר היה מצביא רומי ידוע ומפקד בכיר בצי הרומי, הפליג מתוך סקרנות ללב מפרץ נאפולי בכדי להתחקות מקרוב אחר האירועים אך הוא מצא את מותו כמו רבים אחרים בשל שאיפת גזים רעילים שהיו באוויר לאחר ההתפרצות.

בעת ההתפרצות פלט הווזוב במשך יממה שלמה בעיקר אפר וולקני אשר שקע על העיר והותיר בה שכבה עבה ולוהטת שכיסתה את בתי העיר, את רחובותיה ואת המרחב הסובב אותה. האבק הוולקני לא הרס את מרבית השרידים, אך מרבית הגגות של העיר לא עמדו בעומס וקרסו. החום הרב גרם לכך שחומרים אורגניים, בהם עץ, בעלי חיים ואנשים לא שרדו אך האפר הוולקני יצר סביבם תבנית שהותירה חלל אשר שימר את מתאדם בעת שנקברו. רבים מתושבי העיר ניסו להימלט ממנה, אחר רבים מהנמלטים מצאו את מותם בשל נשימת

הגזים הרעילים או מכיוון שהם נרמסו על ידי אחרים בעת מנוסתם. במכתבו השני מתאר פליניוס את הבהלה שאחזה בתושבים הנמלטים, שהוא עצמו היה אחד מהם. Domenico Fontana) תולדות המחקר בפומפיי: בשנת 1592 דווח הארכיטקט דומניקו פונטנה על ממצא אבנים עתיקות בהן פרטי שיש באזור שנודע לימים כאתר (Fontana האמפיתיאטרון של פומפיי. ב-1750 החלו החפירות בעיר, 12 שנים לאחר התחלת החפירות בהרקולנום השכנה, אשר הייתה קבורה תחת מעטה של כעשרים מטרים של אפר וולקני. חפירות פומפי בוצעו בתחילתם בניהולו של המהנדס הצבאי קרל ובר, הייתה זו חפירה חלוצית שבוצעה דורות רבים לפני התפתחות המדע הארכיאולוגי המודרני. חוקר נוסף פיורלי חילק את (Giuseppe Fiorelli) שהטביע את חותמו על החפירות היה ג'וזפה פיורלי העיר לרובעים וקבע מספר לכול אחד מהם, הוא אף מספר כול מבנה שנחשף. צוותו של פיורלי זיהה את התופעה של החללים שנותרו באפר הוולקני במקומות בהם נקבר חומר אורגני והוא היה הראשון ליישם את שיטת הדחיסה של גבס לתוך החללים לצורך קבלת שחזורים של חפצי עץ בהם דלתות הבתים וכמובן גם שלדי בעלי חיים ואנשים אשר נקברו חיים תחת האפר. החפירות בפומפי נמשכו גם בדורות האחרונים ועד עצם היום הזה ניתן לראות משלחות ארכיאולוגיות וצוותי שימור פעילים במבנים השונים ברחבי העיר. כשני שלישי משטחה של העיר נחשף עד כה. בעבר העריכו החוקרים שהעיר הייתה מיושבת במלואה, אך ישנם חוקרים שמעריכים שבתחומה חומות העיר היו גם שטחים חקלאיים לא מבוזבזים. שטחה של העיר פומפי היה 640 דונמים (פחות מגודלה של קיסריה) ומניין תושביה היה כנראה כ-15,000. בשל איכות השתמרות הממצאים בה פומפי משמשת כמעבדה מובחרת למחקר מגוון רחב של נושאים הקשורים בשחזור חיי היומיום ברומא בעתיקה בפומפיי חפרו ארכיאולוגים רבים מרחבי העולם כולו, בהם ישראלים רבים. ד"ר נטלי מסיקה אשר חפרה בעיר כמו גם ביוזפת שבגליל, כתבה על בסיס המידע ההיסטורי והארכיאולוגי "וכן על בסיס חוויותיה את ספרה" "אדמה שחורה

הצעה לסיור בעיר

ניתן לסייר בפומפיי במשך כשעתיים וניתן לשהות בה יום שלם ואף למעלה מכך. תכנון הסיור הוא פועל יוצא של הזמן הנתון, העניין של המטיילים, מזג האוויר ועוד. מומלץ מאוד לתכנן ביקור בפומפי שלא בשיא עונת התיירות בחודשי הקיץ. בימים אלה ישנם מטיילים רבים באתר והתנועה בו צפופה וקשה. מומלץ מאוד לשלב את הביקור בפומפי עם ביקור במוזיאון העתיקות של נאפולי בו מוצגים רבים מהממצאים החשובים של העיר. מיותר לציין שחבל קמפניה הוא מהיפים במחוזותיה של איטליה וראוי להקדיש לאתריו זמן לביקור. בכניסה לאתר מקבלים המבקרים מפה נוחה מאוד לשימוש ועליה מספרי המבנים כפי שהם מתוארים בספרות ואף בסקירה להלן. שנים רבות הייתה הכניסה לאתר דרך שער הים ולפיכך, מספור המונומנטים החל משם. לאחרונה (2010) מופנים המטיילים Porta Marina ובמקרה זה מומלץ לשנות את תכנית הסיור בהתאם Porta di Stabia - לכניסה הסמוכה ל להצעה המוגשת להלן. בהצעת הסיור בחרנו להציג רק מדגם של מוקדי ביקור אשר לדעתנו ראויים לתשומת לבכם. בשל הפעילות האינטנסיבית של משלחות חפירה ושימור באתר, ישנם ככול רגע נתון מבנים ואף מבנים, אשר אינם פתוחים לתיירים. צר לנו על האכזבה הכרוכה בכך, נראה שלא תהיה לכם ברירה אלה לשוב לביקור נוסף בפומפי

(43) התיאטרון הגדול

התיאטרון נמצא חלקה הדרומי של העיר בסמוך לפורום המשולש. התיאטרון שימש לצורך ביצוע הצגות בהן דרמות, טרגדיות וקומדיות אשר ראשיתן בפולחן דיוניסוס בעולם היווני הקלאסי ולימים הן הפכו לחלק משמעותי בתרבות העיר ההלניסטית והרומית. בתיאטרון היו כ-5000 מקומות ישיבה ובשל האקוסטיקה המשופרת של המבנה, נעשה בו שימוש גם לצורך אסיפת האזרחים החופשיים של העיר, אשר הייתה הגוף הדמוקרטי הבסיסי בעיר הרומית. ניתן להתרשם שמבנה התיאטרון משתרע על פני יותר ממחצית העגול ואילו מבנה הבמה אינו משולב באופן אינטגרלי למערך המושבים. סגנון בנייה זה מעיד על כך

שהתיאטרון במקורו מן התקופה ההלניסטית, אף שהוא המשיך לשרת את העיר את ימיה האחרונים. קטעים מהמושבים הנמוכים של התיאטרון נותרו מכוסים שיש, יש להניח שבעת פעולתו של התיאטרון, המבנה כולו היה מצופה בלוחות שיש או בלוחות אבן לבנה. בחלקו העליון של מערך המושבים נוכל להיווכח בשורה של אבנים מסותתות במרכז חור. באבנים אלו היה מקובל לקבוע דגלים אשר התנוססו בראש המבנה ונראו למרחוק. בנוסף, ניתן היה להתקין במקום זה יריעה רחבה שנמתחה בכבלים ויצרה קירוי מעל התיאטרון לימי הקיץ החמים או אפילו כהגנה מפני גשם קל.

(45) האודיאון - התיאטרון הקטן

בעולם הקלאסי הייתה הקפדה ברורה בין מתקני השעשועים השונים לבין השימושים שנעשו בהם. התיאטרון הקטן אינו תיאטרון והוא לא נועד לביצוע הצגות כפי שהיה התיאטרון הגדול. הארכיאולוגים שחפרו את המכלול הזה זיהו יסודות לתקרה בנויה שכיסתה את המבנה תיאטרון מרועף" או תיאטרון " Teatrum Tectum במלואו. ברומא נקראו המבנים הללו מכוסה גג רעפים. המבנים הללו שימשו כאודיאון בו התקיימו מופעי שירה וזימרה. האודיאון של פומפי הוקם בשנת 80 לפנה"ס

(47) מקדש איסיס

זהו מקדש אשר נבנה ביוזמת אחד מתושבי העיר העשירים. הוא הוקדש לפולחנה של איזיס, האלה המצרית. הרומים העריצו את התרבות המצרית הקדומה, הם הכירו את הספרות המצרית, סגדו לאלים מצריים ושאוהבו השראה מהאדריכלות והאומנות המצרית. ניתן להבחין שהמקדש נבנה בעיקר בלבנים אשר צופו בסטוקו, טכניקת ביצוע של טיח המאפשרת לאומנים להותיר תחושה שמדובר בבנייה בשיש מפואר. גרם המדרגות הוביל לשורה של עמודים בסגנון קורינתי, בחלק הפנימי חשפו הארכיאולוגים שחפרו את המבנה במאה ה-18, פסלי פולחן, בהם פסלה של איזיס. פסלים אלה כמו ממצאים נוספים מוצגים כיום במוזיאון בנאפולי.

Via di Stabia רחוב ויה די סטביה

זהו אחד מרחובות העיר המשתרעים מצפון לדרום, רחובות שזכו לכינוי קארדו בתכנון העירוני של העת הקלאסית. היו שנטו בטעות ליחס את הקארדו למונח "לב" (קארדיוולוג), אך מקור השם במכשיר דמוי צלב אשר באמצעותו שרטטו על הקרקע בשעת בוקר מוקדמת את רשת הרחובות המתוכננת לעיר, תוך שימוש בצל שיצר הצלב. בכול עיר מכובדת, כמו גם בפומפי, היו רחובות רבים שכונו קארדו והמרכזי או המרכזיים ביניהם נקראו קארדו מכסימוס. ניתן להתרשם שהרחוב בנוי מפלטות של אבן מקומית. משני צדי הרחוב נותרו מדרכות מוגבהות. בצמתים ניתן לראות במקומות רבים שורה של אבנים מוגבהות וביניהן רווחים. לדעת החוקרים, רחובות פומפי שימשו לניקוז מי הגשמים בעיר, בניגוד לערים בהן נבנו תעלות ניקוז תת-קרקעיות. מאחר שבימי הגשמים הרחוב הפך לערוץ זורם, שימשו האבנים המוגבהות כמעבר חצייה מעל המים. תוכלו להיווכח שחריצי הכרכרות נותרו ברווחים שבין האבנים המוגבהות. החריצים משמשים עדות לכך שרווחים אלה תוכננו מראש בכדי לא לחסום את התנועה של הכרכרות בעיר.

(59) בית ונוס מרינה

ציור הקיר של ונוס על הצדף

הבית מאפשר לנו הזדמנות אחת מרבות להתרשם ממבנה הווילה הרומית הטיפוסית. הווילה הייתה מאורגנת כמערך חדרים המקיף חצר פנימית קטורה, מוקפת עמודים. גגות הסטווים שסביב החצר היו נטויים למרכזה של החצר ומי הגשמים הוסטו לבור מים בלבה של החצר ממנו נשאבו מים לשימוש דיירי הבית. יש לזכור שתושבי החלק הזה של האימפריה, נהנו משניים-עשר חודשי גשם בשנה, כך שהספקת המים שלהם הייתה סדירה וזאת בניגוד לתושבים הלונטיניים של האימפריה אשר נאלצו לחיות באזורים צחיחים יותר כדוגמת ארץ-ישראל, שם אגירת המים הייתה משימה מורכבת יותר. לווילות המרווחות יותר בפומפי היו גנים פרטיים. בחלקו הדרומי של הווילה הזו תוכלו לצפות בציור קיר מרשים המציג את ונוס בתוך חלון מדומה הפונה אל הים. ונוס מתוארת בתוך צדף ומלאכים ניצבים לצדה

(61) הגמנסיום הגדול

סמוך לאמפי-תיאטרון, נמצא הגימנסיום שהוא למעשה רחבה רחבת ידיים המוקפת בסטווים שבחזיתם טורי אומנות (אומנה היא תומכת אנכית כמו עמוד, אך בעלת חתך רבוע ולא עגול) הפונים לרחבה המרכזית. התרבות הרומית, כיורשתה של התרבות היוונית הקלאסית, טיפחה מאוד את רוחו כמו גם את גופו של האזרח. ברחבה זו ובסטווים הסובבים אותה בצעו תושבי העיר החופשיים אימוני גוף שנועדו לחזק את גופם ולהבליט את שריריהם כחלק מתפיסת האסטטיקה של הגוף שהייתה נהוגה באותם ימים. המתקן שנבנה במאה הראשונה לספירה כלל בתוכו גם בריכה

(60) האמפיתיאטרון

האמפיתיאטרון היווה אחד ממתקני השעשועים החשובים ביותר במרקם העירוני בתקופה למעלה ממנינים, הרומית. אמפיתיאטרון זה יכול היה להכיל על פי הערכות כ-20,000 צופים של כול האזרחים החופשיים בעיר. המתקן נבנה בשנת 70 לפני הספירה. ניתן להתרשם שהזירה נמוכה משמעותית ממפלס המושבים, כך ניתן היה להבטיח שחיות הטרף לא יסכנו את הצופים על הטריבונות. החיות הוחזקו בחללים סגורים שמוקמו מתחת לקמרונות המושבים והם הוצאו לזירה דרך פתח מיוחד. המקורות ההיסטוריים מלמדים על קווי דמיון רבים בין הווי משחקי הכדור-רגל המודרניים לבין הקרבות שהתנהלו באמפיתיאטרון. לא אחת, קבוצות האוהדים השונות היו בעלות זהות פוליטית מוגדרת, הם נהגו להתגרות זו בזו במהלך האירועים ולעיתים המפגש בין האוהדים הסתיים בתגרה המונית, כך היה בשנת 59, עת פרצו תגרות אלימות בין אוהדי נוצ'רה לבין אוהדי פומפיי

שלמה ארצי מעולם לא הופיע באמפיתיאטרון של קיסריה מופתעים? למרות שכלי התקשורת מרבים לדווח לנו על הופעות באמפיתיאטרון של קיסריה, הם מתכוונים לתיאטרון של קיסריה. מתקני השעשועים הרומיים היו רבים ומגוונים, אך לכול אחד מהם היה מראה משלו וייעוד משלו. בעוד שהתיאטרון הוא מבנה חצי עגול (כמו התיאטרון של קיסריה בו שלמה ארצי מופיע), האמפיתיאטרון הוא מתקן סגלגל. התיאטרון שימש להצגות; דרמה, טרגדיה, קומדיה וסטירה, כול אלה נתפסו מאז התקופה היוונית כחלק מפולחן האל דיוניסוס. האמפיתיאטרון שימש למאבקי אדם בחיות טרף והוא היה תרומה מפוקפקת של הרומים לתרבות הקלאסית. הגלדיאטורים שנלחמו בחיות היו לעיתים אנשי מקצוע מיומנים ולעיתים עבדים שציפו לקבל את חירותם אם יצליחו לגבור על חיית הטרף. יהודים ונוצרים רבים הושלכו לזירות האמפיתיאטרון ומצאו שם את מותם להנאת הקהל צמא הדם ולכן היהדות והנצרות פתחו טינה להווי של המתקנים הללו ומיד לאחר שהנצרות הפכה דומיננטית הופסק השימוש באמפיתיאטרון.

תצלום אוויר של האמפי-תיאטרון ומשמאלו הגימנסיום

(62, 63) שער נוצ'רה והנקרופוליס

השער ממנו יצאה הדרך לעיר נוצ'רה מדרום לפומפיי. בסמוך לשער ומחוץ לעיר התפתח בית קברות מונומנטאלי, כמקובל בערים הרומיות. ניתן לשוטט בין הקברים אשר נחפרו רק הכהנת של האלה ונוס. Eumachia בשנים האחרונות ולהתרשם מקברה של אאומקיה קבר מרשים נוסף נבנה עבור סראפיוס שהיה בנקאי בפומפיי

(56) גן הנמלטים

הגן היה חלק מבית חווה בשולי העיר. המקום הפך אטרקטיבי לתיירים לאחר שנחשפו בו שרידיהם של 13 מתושבי העיר אשר ניסו להימלט ממנה ומצאו מותם תחת האפר הוולקני. כמו במקומות אחרים בעיר, גם כאן החדירו הארכיאולוגים גבס לתוך החלל שהותירו גופות הנספים בתוך מרבצי האבק ולמבקר באתר כיום נותר מחזה דרמטי המבטא את המאורעות של ה-24 באוגוסט 79.

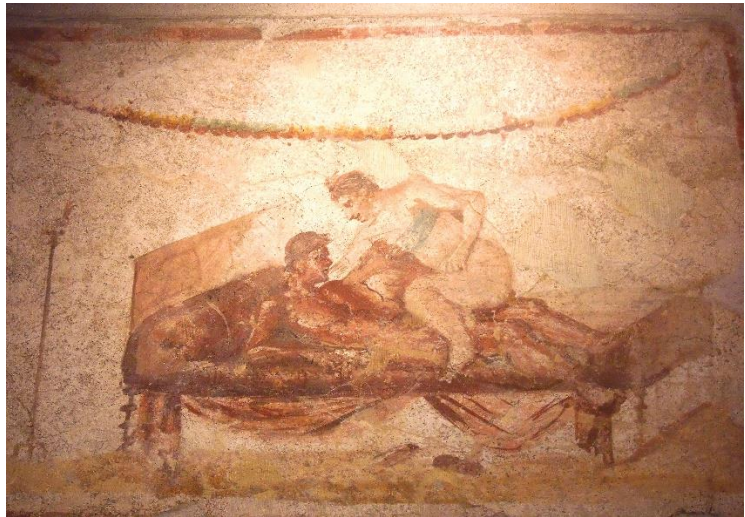
(39) בית הבושת

נחזור חזרה לחלק המרכזי של העיר ונכנס לביקור באחד האתרים הפופולאריים בה בעת בית Lupanare. העתיקה, אך בעיקר כיום. בפומפיי היו בתי בושת רבים וכינויים היה

הבושת היה דו-קומתי. היו בו חמישה חדרים ובהם מיטות אבן ועליהם מזרונים. במסדרון הכניסה נותרו על הקירות ציורי קיר ובהם תיאורי תנחות שהוצעו ללקוחות. לצד בית הבושת היו שירותים ציבוריים.

על פי תפיסת העולם של התרבות הרומית, היה על העיר לספק לתושביה את כול צרכיהם הגשמיים והרוחניים, אלה כללו בתי מרחץ, ספריות, גמנסיה לאימון הגוף, שירותים ציבוריים וכמובן גם בתי בושת. המוסדות הללו היו נורמטיביים לחלוטין. בעיר כפומפיי, שהייתה עיר נמל וצומת דרכים חשוב, שהו גברים רבים שיצאו למסעות רחוקים מהבית ועבורם העינוג בבית הבושת נתפס כמובן מאליו.

ציורי קיר מבית הבושת המדברים בעד עצמם

(38) מאפיית מודסטו

זוהי אחת מיני מאפיות רבות ששרתו את תושבי העיר. נוכל לראות במקום את הרחיים שסותתו באבן בזלת קשיחה. הרחיים הופעלו על ידי בהמה, על פי רוב חמור. בסמוך נמצא הטאבון בו נאפו הלחמים. במהלך החפירות במקום נמצאו ככרות לחם רבים שנותרו תחת מרבצי האפר הוולקני.

(35) המרחצאות המרכזיים

בפומפיי נמצאו מרחצאות רבים, אך אלה הגדולים והמפוארים שבהם. המרחצאות שוקמו לאחר רעידת האדמה שפקדה את העיר בשנת 62. המרחצאות המשתרעים על מבן שלם (אינסולה – שטח המוקף בארבעה רחובות מכול אבריו). הם כוללים גימנסיום ששימש לאימוני הגוף ומספר רב של חדרי רחצה תוך חלוקה לאגף נשים ולאגף גברים הנפרדים זה מזה. חלונות גדולים האירו את החללים. שיטת חימום המרחץ הייתה כמקובל בעת העתיקה. המים חוממו בתנורים והקיטור הוזרם בצינורות לקירות המבנה וכן לחללים שמתחת לרצפות אשר הושתתו על גבי עמודונים הבנויים בלבנים.

(36) Vettii בית הוטיי

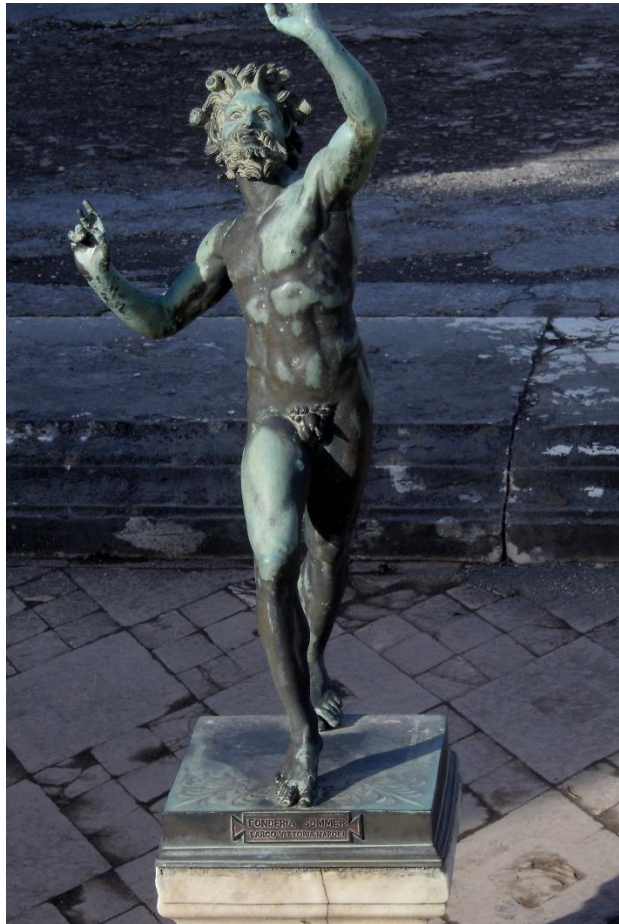
זהו הבית המעוטר ביותר בעיר ולפיכך הוא מהווה מוקד משיכה לרבים מהמבקרים. הבית אשר היו עבדים משוחררים Alus Vettius השתייך כנראה לשני אחים העונים לשם שהצליחו להתעשר במהירות ולפיכך הם חפצו להציג את עושרם כראוי לאריסטוקרטים של העיר. עבודות האומנות הרבות שברחבי הבית נוצרו בשנים הספורות שבין רעידת האדמה לימי חורבנה של פומפיי. בכניסה לווילה ציור קיר המציג את אל הפריזון פריאפוס מניח את אבר מינו השופע על מאזניים בעוד שעל כף המאזניים השנייה הונחו מטבעות כסף. הגן של הווילה, המוקף פריסטיל (שורות עמודים) עשיר ומרשים ואף נעשה ניסיון לשחזר את הנוף הצומח בתוכו. הטרקליניום ששרד כמעט לחלוטין מעוטר בסצנות מיתולוגיות מרשימות המתארות את פרסיאוס ואנדרומידה, את אריאדנה ודיוניסוס וכן סצנות נוספות.

בית פאון (17) - פסיפס אלכסנדר

זהו הבית הגדול ביותר בעיר ובעליו היה ללא ספק אחד מנכבדי העיר. הבית קרוי על שם האל פאון ופסל ברונזה של האל הוצב בכניסה המונומנטאלית לבניין. כיום נמצא שם עותק של הפסל המקורי הממתין לכם במוזיאון הארכיאולוגי של נאפולי. גולת הכותרת בבית אשר נוסד כבר במאה השנייה לפסה"נ היא ללא ספק רצפת הפסיפס המציגה את אלכסנדר הגדול זוהי אחת היצירות המפורסמות באומנות ההלניסטית – רומית. Issos המנצח בקרב איסוס. באתר מוצג עותק מרשים של הפסיפס המקורי שגם הוא במוזיאון של נאפולי.

הפסיפס של אלכסנדר בבית פאון

פסל האל פאון בכניסה לבית

(27) שער ארקולנום

זהו שער טריומאפלי, בעל שלושה פתחים המקורים בקמרונות חביתיים, המרכזי גבוה והאחרים נמוכים. זהו השער המפואר בשערי העיר וממנו יצאה הדרך להרקולניאום (הרקולנום) השכנה. מחוץ לשער ומשני צדי הדרך הוקמו קברים מפוארים ומרשימים ובהמשך ניצבו כמה ווילות מהמפוארות ביותר בעיר, בהן וילת המיסטריות

(30) וילת המיסטריות

8X זהו ווילה גדולה ומפוארת אשר באגף הימני החזיתי שלה ישנו אולם שמידותיו כ-5 מטרים. על קירות האולם ציורי קיר מרשימים המתארים את המיסטריות, טקסי החניכה של הבנות המתבגרות המיועדות לשמש בפולחן. הסצנות השונות מתוארות כסרט נע המתחיל משמאל לפתח האולם וסובב אותו עד לצדו השני של הפתח

בית המיסטריות – דיוניסוס הנערץ על הנשים

(69) קשת קליגולה

קשת הניצבת על צומת רחובות ראשיים של פומפיי: ויה דל-פורו (דרך הפורום), ויה דלה טרמה (רחוב הרחצאות), ויה דלה פורטונה (אלת המזל), ודרך מרקוריו (האל מרקוריו) טיפ לצלמים - אל תחמיצו זווית צילום טובה לוזזב מעל שרידי העיר מהפורום ומבעד לקשת קליגולה!

(15) מרחצאות הפורום

המרחצאות נוסדו במאה הראשונה לפסה"נ והן היחידות שנותרו בשלמותן אחרי רעידת האדמה של שנת 62 ועד לחורבן העיר. במרחצאות שני אגפים, לגברים ולנשים ובכול אחד מהם: פריגידאריום (חדר הקרים), טפידאריום (הפושרים) וקאלדאריום (החמים). קירות המרחצאות היו מעוטרים והעיטורים השתמרו בעיקר באגף הגברים. הקאלדריום הינו אחד החללים המרשימים במרחצאות. הוא מקורה בקמרון חביתי ובקצהו אפסיס חצי עגול אשר בו אמבט שיש עגול וגדול

(11) המצ'לום

זהו השוק העירוני של פומפיי, אשר במרכזו הייתה חצר וסביבה חנויות. המבנה הוקם במאה השנייה לפסה"נ. במרכז החצר היה טולוס – במה עגולה עליה עמודים סדורים בעיגול וסביבם רחבה רבועה מוקפת עמודים. בקיר הצפוני של המבנה נותרו ציורי קיר של דמויות מיתולוגיות. בהתבסס על עצמות דגים ובעלי חיים שנמצאו בחפירה בתעלות הניקוז של המבנה, הניחו הארכיאולוגים שבמצ'לום היה גם שוק הבשר והדגים

מקדש יופיטר המצילום

(12) מקדש יופיטר

מקדש יופיטר הקפיטוליני שימש כמרכז הדתי של העיר. המקדש הוקם במאה השנייה לפסה"נ. זהו מקדש רומי טיפוסי הבנוי מרחבה חזיתית מוקפת עמודים וקודש קודשים הנמצא בחלק האחורי. במקדש נמצא ראש פסל ענק של יופיטר והוא מוצג כיום במוזיאון בנאפולי. המקדש נהרס ברעידת האדמה של שנת 62 ולא חזר לקדמותו עד חורבנה של העיר.

(13) המשתנות הציבוריות

כמו בכול עיר רומית מכובדת, גם בפומפי תוכלו למצוא את המשתנות במקום מרכזי ונגיש. יש בכך ביטוי לדאגה של החברה הרומית לצרכים הבסיסיים של תושבי העיר. המשתנות תפקדו ללא מחיצות בין המושבים. הדעת נותנת שהם שימשו את הגברים בלבד, בעוד הנשים מיעטו לצאת מבתיהן ובעיקר לנוע מעיר לעיר. מים זורמים שטפו את תעלת הניקוז שתחת ה"מצלפות" וכך שמרו על ניקיון המתקן.

(6) הפורום

הפורום היווה המרכז הדתי, העסקי והאזרחי של העיר. סביבו נבנו מקדשים מרכזיים, שווקים והבסיליקה ששימשה למטרות עסקיות ומשפטיות בחיי היומיום של העיר.

(2) שער הים (Porta Marina)

השער המערבי של פומפיי הפונה אל הים ומכאן שמו. השער היה בנוי משני מעברים המקורים בקמרון חביתי. הגדול יותר שימש לבהמות משא ואילו הקטן יותר להולכי רגל. שער הים שימש בעבר לכניסה וליציאה מהאתר. כיום הוא משמש ליציאה בלבד.

נשמח לקבל הערות, הצעות לשיפור, תמונות יפות, איורים וכול מידע נוסף על Tagliot@Tagliot.com פומפיי. כול המעוניין מתבקש לפנות לתגליות באמצעות המערכת לא מתחייבת לפרסם כול חומר שיתקבל.

כתב: אלון שביט, צילומים: פטר פן סטפנסקי